

Y36PJC Programování v jazyce C/C++

Datové typy, deklarace, operátory a výrazy.

Ladislav Vagner

Dnešní přednáška

- Datové typy v C a C++.
- Zápis konstant.
- Deklarace proměnných.
- Operátory v C a C++.
- Vyhodnocení výrazů v C a C++.
- Obvyklé chyby.

Minulá přednáška

- Organizace Y36PJC:
 - <http://service.felk.cvut.cz/courses/Y36PJC>
- Historie C a C++.
- Jednoduché ukázkové programy:
 - standardní vstup a výstup,
 - výrazy,
 - cykly,
 - jednoduché funkce, rekurze.

Datové typy obecně

Určují:

- operace, které s prom. daného typu lze provádět,
- rozsah hodnot, které do něj lze uložit.

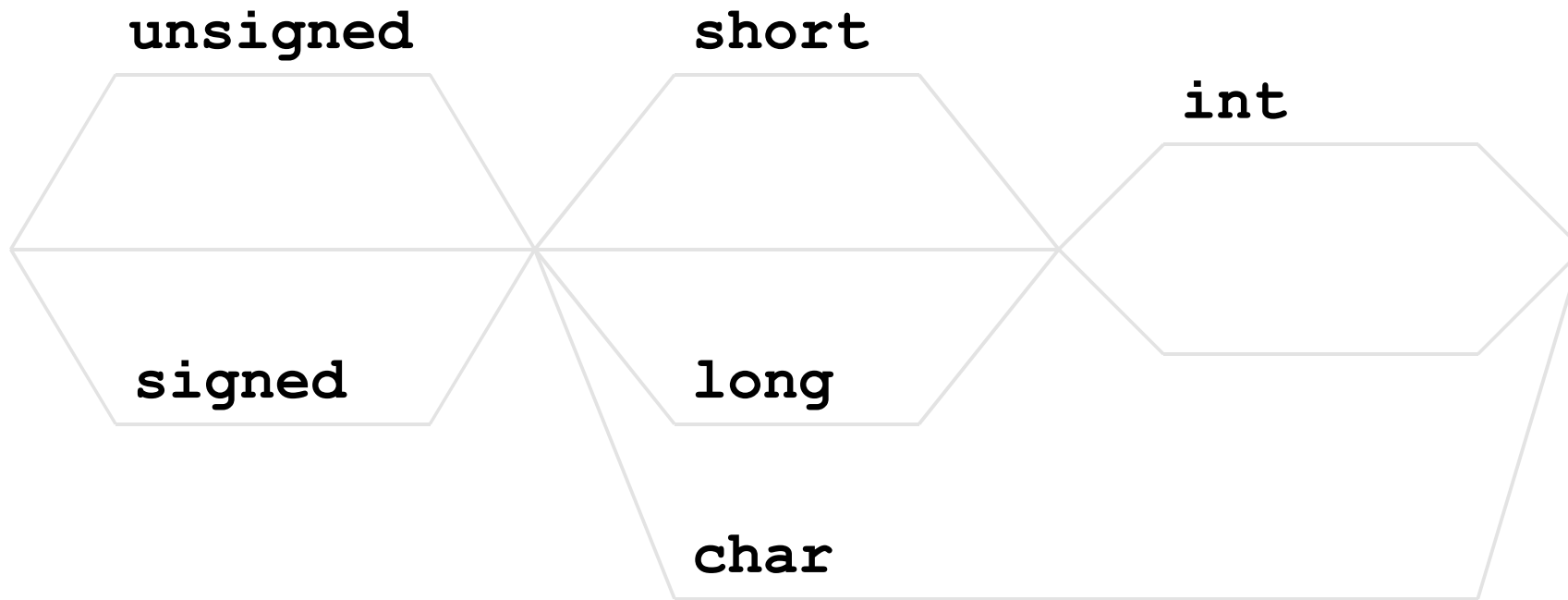
Původ:

- dané specifikací jazyka (built-in),
- uživatelem definované.

Datové typy C/C++

- Jednoduché (skalární, primitivní):
 - celočíselné,
 - desetinné,
 - znakové a (řetězcové),
 - ukazatele,
 - výčty (**enum**)
- Strukturované:
 - struktury (**struct**),
 - třídy (**class**, **struct**),
 - unie (**union**),
- Datový typ **void**.

Celočíselné typy

- Celkem 20 celočíselných datových typů (8 různých).
- Nepřenositelné datové typy:
 - `long long int` – gcc,
 - `__int64` – MSVC

Celočíselné typy

- Mnoho typů je ekvivalentních:

`short int = short = signed short =`

`= signed short int`

`long int = long = signed long = signed long int`

`int = signed int`

`unsigned = unsigned int`

`unsigned short = unsigned short int`

`unsigned long = unsigned long int`

Bud':

`char = signed char`

nebo:

`char = unsigned char (méně obvyklé)`

- Proč existuje takové množství typů?

Celočíselné typy

- C/C++ norma neurčuje rozsah datových typů
- Garantuje pouze:
 `short int <= int <= long int`
 `unsigned short <= unsigned int <= unsigned long`
- Vnitřní reprezentace – většinou doplňkový kód.
- Rozsahy – dané implementací, většinou:

	char	short	int	long
16b	1B	2B	2B	4B
32b	1B	2B	4B	4B
64b	1B	2B	4B	8B

Celočíselné typy

- Zápis celočíselných konstant:
 - desítkově: 123, 56789
 - šestnáctkově: 0x12, 0x5E
 - osmičkově: 012, 0377
- S udáním typu:
 - long: 5671
 - unsigned: 890u
 - long long: 999LL
 - __int64: 987i64
- Kombinace: 0123u, 0x5671u

Desetinné typy

- Pouze 3 typy:
 - `float`
 - `double`
 - `long double`
- Rozsah – implementačně závislý. Platí:
`float <= double <= long double`
- Vnitřní reprezentace – většinou dle IEEE 754:

	vel	rozsah	cifer
<code>float</code>	4B	$\sim 3.4\text{E}38$	7-8
<code>double</code>	8B	$\sim 1.8\text{E}308$	15-16
<code>long double</code>	10B	$\sim 3.4\text{E}4932$	19-20

Desetinné typy

- Zápis desetinných konstant:
 - desítkově: `1.23`, `567.89`
 - s exponentem: `1e15`, `2.36e-9`
- S udáním typu:
 - float: `567.31f`
 - long double: `890.25l`

Znaky

Datový typ

- **char** pro ASCII znaky:
 - velikost většinou 8-bit,
 - v aktuální kódové stránce.
- **wchar_t** pro UNICODE znaky:
 - Windows: vel 16-bit, kódování UTF-16 (=UCS-2),
 - Linux: vel 32-bit, kódování UCS-4.

Znaky

Znakové konstanty:

`'a', 'b', '*'`

Escape-sekvence:

`'\\', '\'', '\\"', '\\\'`
`'\n', '\t', '\r',`

Zápis pomocí ASCII hodnoty:

`'\012', '\x61'`

UNICODE znaky:

`L'a', L'\\', L'\n'`

Řetězce

Neexistuje vlastní vestavěný datový typ:

- ukazatel na první znak (C, C++),
- knihovná třída `string` (C++).

Řetězcové konstanty – ASCII konvence:

- znaky uložené v paměti za sebou,
- ukončené znakem s hodnotou bin. 0,
- znak '0' není ukončující (bin. 0x30).

Řetězce

Řetězcové konstanty:

- přímý zápis v uvozovkách: `"abc"`
- escape sekvence: `\", \\, \n, \r, \t`
- zápis ASCII hodnotou: `\012, \x41`
- UNICODE řetězce: `L"text"`

```
"I said \"Hello\""
```

```
"\" \x47\111\x20\x21\42"
```

```
"\\\"\\\""
```

```
"\\\"\\\""
```

```
L"This is \"UNICODE\42 string"
```

```
"C:\autoexec.bat"
```

Výčtový typ

- Symbolické pojmenování možných hodnot:
 - reprezentován datovým typem `int`,
 - deklarace – klíčové slovo `enum`.

```
enum EDays { SUNDAY, MONDAY, TUESDAY,  
             WEDNESDAY, THURSDAY, FRIDAY, SATURDAY };
```

```
EDays a;
```

```
a = MONDAY;
```

```
cout << a << endl; // zobrazí 1
```

```
cout << (a + 1) << endl; // zobrazí 2
```


Deklarace

Obecný tvar deklarace:

`<pam. třída> <kvalifikátor> <dat. typ> <deklarátor>`

Paměťová třída:

auto	alokovat lokálně na zásobníku, implicitní pro proměnné,
register	umístit do registru CPU (doporučení),
static	statické přidělení (dat. segment),
extern	nealokovat paměť, pouze deklarace, implicitní pro funkce.

Deklarace

Kvalifikátor (nepovinný):

`const` konstanta (nelze měnit),
`volatile` neoptimalizovat přístup k proměnné,
 (např. pro paměťově mapované I/O).

Příklad:

```
int                                    a;  
register int                          x;  
const int                            y = 10;  
extern const double                  pi;  
volatile int                         * timerPtr;
```

```
y = 20;     // !!!
```

Deklarace

Deklarátor:

<identifikátor>

'*' <deklarátor> ukazatel

<deklarátor> '[' <konst. výraz> ']' pole

<deklarátor> '(' <seznam param.> ')' funkce

'(' <deklarátor> ')'

Příklad:

```
int    a;  
int    * b;  
int    foo ( void );  
int    pole [30];
```

Složitější deklarace

Příklady:

```
int * a;           // ukazatel na int
const int * b;     // ukazatel na konstantu
int * const c;     // konstantní ukazatel
const int * const d; // konstantní + na konstantu
int * e (void);    // fce vrací ukazatel na int
int (*f) (void);   // ukazatel na funkci
int * g [20];      // pole 20 ukazatelů na int
int (*h) [40];     // ukazatel na pole 40 int
int (*(i(void))) (int) // fce vrací ukazatel na fci
int (*j[30]) (int)   // pole 30 ukazatelů na fci
int ((*k) [50]) (int) // ukazatel na 50 prvkove
                     // pole ukazatelů na fci
```

Inicializace

Staticky alokované proměnné:

- vyplněné hodnotou 0,
- inicializované na počátku programu.

Lokální proměnné:

- jednoduché dat. typy - nejsou inicializované,
- objektové dat. typy - konstruktor volán na počátku bloku (funkce).

Explicitní inicializace – může být součástí deklarace:

- lokální proměnné – libovolný výraz,
- staticky alokované – konstantní výraz.

Inicializace

```
int a = 10;          // globalni prom inic. na 10
int b;               // globalni prom inic. na 0
int main ( int argc, char * argv [] )
{
    int c;           // lok prom, není inic.
    static int d;    // staticky alokovana, inic. na 0

    for ( int i = 0; i < 10; i ++ )
    {
        int e = 20; // lok. prom s inicializaci
        d = d + e;
        b ++; e ++;
    }
    cout << d << " " << c << " " << b << endl;
    return ( 0 );
}
```

Operátory

C/C++ operátory:

- Aritmetické: unární `-`, `+`, `-`, `*`, `/`, `%` (modulo),
- Bitové: `~`, `&`, `|`, `^`, `<<`, `>>`,
- Logické: `!`, `&&`, `||`,
- Relační: `<`, `<=`, `>`, `>=`, `==`, `!=`,
- Přiřazovací: `+=`, `-=`, `%=`, `>>=`, `&=`, `...`,
- Ternární: `?` `:`
- Inkrement/dekrement: `++`, `--`
- Volání funkce, indexace: `()`, `[]`
- Přístup ke složkám struktury: `.`, `->`
- Reference a dereference: `&`, `*`

Operátory

Aritmetické operátory:

- zápis podobný jako v jiných pgm. jazycích,
- zbytek po dělení - %,
- typ výsledku je určen typem operandů,
- automatické konverze datových typů před provedením operace.

Příklad:

```
double x;
```

```
x      = 2      / 4;      // x = 0.0, proc ?
```

```
x      = 2.0    / 4;      // x = 0.5
```

```
x      = 2      / 4.0f;   // x = 0.5
```


Operátory

Bitové operátory:

- | or,
- & and,
- ^ xor,
- ~ bitová negace,
- >>, << aritmetický posuv vpravo / vlevo.
- Jak zařídit bitový posuv (Java operátory <<< a >>>)?
Unsigned operandem.

Příklad:

```
int x;           // 37 = 0010 0101
x = 37 | 94;      // 94 = 0101 1110
                  // x   = 0111 1111 => 127
```

Operátory

Logické operátory:

- `||` or,
- `&&` and,
- `!` logická negace,
- výsledkem je hodnota 0 (**false**) nebo 1 (**true**),
- zkrácené vyhodnocení (ukončí se v okamžiku, kdy je jasný výsledek).

Příklad:

```
x = 37 || 94;    // x = 1 (true)
x = 37 && 94;     // x = 1 (true)
x = ! 37;        // x = 0 (false)
x = x && delAll ( "C:\\\\" ); // nesmaze
```

Operátory

Relační operátory:

- `<`, `<=`, `...`,
- výsledkem je hodnota 0 (`false`) nebo 1 (`true`),
- pozor na asociativitu.

Příklad:

```
x = 5;
```

```
if ( 10 < x < 30 ) doJob (); // does  
// ( ( 10 < x ) < 30 )
```

```
if ( a == b == c == d ) ...  
// ((( a == b ) == c ) == d )
```

Operátory

Přiřazovací operátory:

- `=`, `+=`, `-=`, `...`,
- právě asociativní, lze seskupovat,
- vedlejší efekt (zápis do paměti) není serializovaný.

Příklad:

```
x = y = z = 0; // x = ( y = ( z = 0 ) ) ;
```

```
x += 10;           // x = x + 10
```

```
x -= 20 + 30;     // x = x - ( 20 + 30 ) ;
```

```
x *= x *= 20;     // nedefinovano
```

Operátory

Ternární operátor:

- `podmínka ? hod_pravda : hod_nepravda`
- vyhodnotí právě jeden z výrazů `pravda` / `nepravda`,
- výrazy větví `pravda` a `nepravda` musejí mít stejný (konvertovatelný) typ.

Příklad:

```
max2 = ( x > y ) ? x : y;
```

```
absx = x >= 0 ? x : -x;
```

```
cout << "X je " << (X > 0 ? "kladne" :  
    "nekladne") << endl;
```

```
cout << "X je " << (X > 0 ? "kladne" :  
    X ) << endl;
```

Operátory

Další operátory:

- `++`, `--` pre/post inkrement/dekrement,
- `,` operátor "zapomenutí",
- `*`, `&` (jako unární) dereference / reference,
- `.`, `->` přístup k složkám třídy / struktury
- `()`, `[]` (jako postfixové) volání funkce, indexace.

Příklad:

```
int a = 4, b;  
b = a ++;           // b = 4, a = 5  
b = ++ a;           // b = 6, a = 6  
b = a ++ ++;        // !!
```

Operátory

Pr.	Operátory	Asociativita
1	() [] -> .	zleva doprava
2	! ~ ++ -- + - (typ) * & sizeof	zprava doleva
3	* / %	zleva doprava
4	+ -	zleva doprava
5	<< >>	zleva doprava
6	< > >= <=	zleva doprava
7	== !=	zleva doprava
8	&	zleva doprava
9	^	zleva doprava
10		zleva doprava
11	&&	zleva doprava
12		zleva doprava
13	?:	zleva doprava
14	= += -= *= /= %= >>= <<= &= = ^=	zprava doleva
15	,	zleva doprava

Výrazy

- Výraz je vyhodnocován podle priorit operátorů a jejich asociativity.
- Změna priority či asociativity pomocí závorek.
- Pořadí vyhodnocení není garantováno, k dispozici pro optimalizaci.
- Pořadí je definované pro ternární operátor a čárku.
- Zkrácené vyhodnocení logických operátorů.
- Pořadí vyhodnocení může být důležité, pokud má podvýraz vedlejší efekt (volání funkce, přiřazení, ++,...).
- V C/C++ lze zapsat nedefinované výrazy.

Výrazy

Pozor na prioritu a asociativitu:

```
int a, b, c, *d = &a;
```

```
c = a + b >> 1;    // c = (a + b) >> 1
```

```
c = a & 2 == 2;    // c = a & (2 == 2)
```

```
c = 3 * a / 4 * b; // c = (3 * a / 4) * b
```

```
c = *d ++;         // c = *(d ++)
```

Výrazy

- l-value:
 - výraz, který může stát na levé straně operátoru =,
 - má paměťovou reprezentaci (je kam uložit výsledek),
 - lze na něj vytvořit ukazatel či referenci.
- r-value:
 - výraz, který může stát na pravé straně operátoru =,
 - má hodnotu, ale nemá paměťovou reprezentaci,
 - např. může existovat pouze v registru CPU během výpočtu, pak je zapomenut.

Výrazy

Příklady l-value a r-value:

```
int a, *b = &a, *c[5], & d = a;
```

l-value

a

b

c[3]

d

*b

*c

*(&a)

*(b+1)

r-value

a + 5

2 * a

&a

&b

c

&c[3]

a ++

a > 0 ? *b : d

Výrazy

Nedefinované výrazy:

- Není definováno v jakém pořadí jsou vyhodnoceny podvýrazy.
- Není definováno, kdy se do paměti zapíše výsledek, pokud má operátor vedlejší efekt (`++`, `=`, `+=`, ...).
- Všechny vedlejší efekty se uplatní nejpozději po skončení příkazu, operátorech `||`, `&&`, `?:` a `,`.

Příklad:

```
int a = 1, c;  
c = a++ + a++; // a = 2, 3 ?  
               // c = 2, 3 ?
```

Dotazy ...

Děkuji za pozornost.